

Geográfus Hírlevél

14.

Következő hírzárás 2009. szeptember 1.
GH 15. várható megjelenése 2009. szeptember 15.

Szeged, 2009. június 15.

Tudományos és oktatási események

Itthon

2009. szeptember 4., **II. Magyar Turizmusföldrajzi Szimpózium**, Budapest
Infó: Laczkó Margit, csapkam@sparc.core.hu

2009. szeptember 16-17., **100 Years of Soil Science Since the First International Conference of Agrogeology in Budapest**, Budapest
<http://www.mta.hu/index.php?id=3342>

2009. szeptember 20-22., **IUSS Salinization Conference**, Budapest
<http://www.taki.iif.hu/sasconf/home.html>

2009. október 1-3., **100 éves a jégkorszak**, Pécs
Infó: jegkor@gamma.ttk.pte.hu

2009. október 16. **V. Európai kihívások**, Szeged
Infó: eu.kihivasok@gmail.com

2009. október (pontos dátum még nincs), **VIII. Kaposvári Alkalmazott Informatikai Konferencia**, Kaposvár
Infó: aik@matinf.gtk.u-kaposvar.hu

Külföldön

2009. június 20-24., **NASA Earth System Science at 20: Accomplishments, Plans, and Challenges**, Washington, Egyesült Államok
<http://dels.nas.edu/osb/nasa.shtml>

2009. június 24-27., **10th International Meeting on Soils with Mediterranean Type of Climate – Soil Conservation and Protection is the Basis for Sustainable Land Management**, Bejrut, Libanon
<http://www.cnrs.edu.lb/10IMSMTC.pdf>

2009. június 24-27., **7th Annual Conference of the European Association of Environmental and Resource Economists**, Amszterdam, Hollandia
<http://www.eaere2009.org/>

2009. június 26-28., **Tudomány- és ipartörténeti konferencia**, Kolozsvár
www.ttk.emt.ro

2009. június 28-30., **5th Urban Research Symposium, Cities and Climate Change**, Marseille, Franciaország
<http://www.urs2009.net/docs/brochure.pdf>

2009. június 29-július 3., **Seventh International Conference on Urban Climate (ICUC-7)**, Yokohama, Japán
<http://www.urban-climate.org/>

2009. július 2-4. **International Conference on Landscape Economics**, Bécs, Ausztria
http://www.ceep-europe.org/workshop.php?id_workshop=48

2009. július 7-12., **7th International Conference on Geomorphology**, Melbourne, Ausztrália
<http://www.geomorphology2009.com/>

2009. július 11-15., **International Conference on Computational Information Technologies for Environmental Sciences: "CITES-2009"**, Krasnojarszk, Oroszország
<http://www.scert.ru/en/conferences/cites2009/>

2009. július 13-17., **2009 ESRI UC**, San Diego, Egyesült Államok
<http://www.esri.com/events/uc/index.html>

2009. augusztus 17-21. **Re-inventing the Rural between the Social and the Natural – XXIII ESRS Congress**, Vaasa, Finnország
<http://www.esrs2009.fi/>

2009. augusztus 31. – szeptember 4. **ESERA 2009 Conference**, Isztambul, Törökország
<http://www.esera2009.org/>

2009. szeptember 3-4., **CMRT09, ISPRS Workshop Object Extraction for 3D City Models, Road Databases and Traffic Monitoring - Concepts, Algorithms and Evaluation**, Párizs, Franciaország
<http://www.ipk.bv.tum.de/isprs/cmrt09/>

2009. szeptember 6-9., **International Conference on Land and Water Degradation**, Magdeburg, Németország
<http://www.ufz.de/index.php?en=16521>

2009. szeptember 7-10. **Megacities: Risk, Vulnerability and Sustainable development, Lipcse**, Németország
<http://www.megacity-conference2009.ufz.de/>

2009. szeptember 14-18., **EPSC 2009, The European Planetary Science Congress 2009**, Potsdam, Németország
<http://euromet.cesr.fr/>

2009. szeptember 30-október 2., **9th International Symposium on GIS and Computer Mapping for Coastal Management (CoastGIS'09)**, Itajai, Santa Catarina, Brazília
<http://www.coastgis.com.br/>

2009. november 1-5, **2nd International Symposium & Field Workshop on Living with Landscapes**, Marsa Matrus és Siva, Egyiptom

<http://www.siwa2009.com/siwa/siwa.asp>

2009. november 15-21., **XXVI International Cartographic Conferenc**, Santiago, Chile

<http://www.icc2009.cl/>

2009. november 16-20., **International Conference on Soil Geography: New Horizons**, Hutualco Santa Cruz, Mexikó

<http://www.soilgeography09.fciencias.unam.mx/>

2009. december 16-20, **The 4th Session Of The Int. Congress Geo Tunisia 2009**, Tunisz, Tunézia

http://geotunis.org/index_en.php?id=1

2010 június 29-július 2., **GEOgraphic Object-Based Image Analysis** Ghent, Belgium

<http://geobia.ugent.be/>

A geomorfológiai térképezés kihívásai a 21. században **– műhelymunka**

A Szegedi Tudományegyetem Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszéke 2008-ban elindított egy műhelymunka-sorozatot. Ennek második részét 2009. márciusában rendezték meg az MTA Földrajzi Tudományos Bizottságának Geomorfológiai Albizottságával közösen.

Célja az volt, hogy a hazai dombsági és síkvidéki geomorfológiai térképezés gyakorlatát bemutassuk, módszereiket megvitassuk. Milyen eszközökkel, milyen alapokra épülnek ezek a geomorfológiai térképek? Mi a részletes geomorfológiai térképek tartalma? (Illuzórikus-e ezek „elvárt” tartalma?) Másmilyen közelítést igényel-e egy dombsági és egy alföldi terület geomorfológiai térképezése? A modern technika (GIS alapú támogatás, DDM stb.) elvárható módon támogatja-e a térképezést? – típusú kérdések fogalmazódtak meg.

A szakmai találkozón a hazai felsőoktatási intézményekből és kutatóhelyekről összesen 48 szakember, közöttük nagyon sok fiatal kutató vett részt. A műhelymunka első felében öt vitaindító előadásra került sor. A Debreceni Egyetemen nagy hagyományai vannak a futóhomok-területek kutatásának, amelyek egy szegmensét, a geomorfológiai térképezést Dr. Lóki József mutatta be. Az előadás vázolta a térképezés lehetőségeit, annak történetét, felhívva a figyelmet arra, hogy a rendelkezésre álló, egyre fejlettebb kartográfiai eszköztár jelentősen segíti ezen területek geomorfológiai térképezését. Ez eredményezhette azt is, hogy a jelkulcs is egyre bővül, a geomorfológiai térképek pedig egyre pontosabbá, részletgazdagabbá válnak.

Dr. Gábris Gyula (ELTE) az ártéri területek térképezésére vonatkozó eddigi tapasztalatokat foglalta össze. Rámutatott arra, hogy a formák határait nagyon nehéz pontosan meghúzni (pl. övzátony és sarlólapos között fokozatos az átmenet). Emlékeztetett arra, hogy geomorfológiai térképek több évtizeddel ezelőtt kitűzött tartalmi céljának elérése részletes térképeknél igencsak kérdéses, ezért talán helyesebb lenne néhány esetben geomorfológiai vázlatról, mint térképről beszélni.

Dr. Mezösi Gábor (SZTE) a geomorfológiai tartalmú térképek karrierjét tekintette át. Felhívta a figyelmet arra, hogy a geomorfológiai térképeknek olyan speciális tartalommal kell rendelkeznie, ami lehetővé teszi felhasználásukat, például környezeti krízishelyzetekben, tájvédelemben vagy éppen a mezőgazdaságban.

Dr. Telbisz Tamás (ELTE) a digitális domborzatelemzés lehetőségeit mutatta be karsztos területek geomorfológiai térképezése kapcsán. Kiderült, a különféle domborzatelemzési technikákkal bizonyos formák jól lehatárolhatók (pl. dolina), míg mások helyzete igen bizonytalanul adható meg (pl. háta vagy nyergek).

Végül Dr. Jozef Minar következett, aki a Pozsonyi Egyetemen foglalkozik GIS alapú geomorfológiai térképezéssel. Ő is kiemelte a domborzatmodellből eredeztethető formák jelentőségét, illetve az ún. „morfotóp”-okat, amelyek a domborzat geomorfológiai alapelemei.

A műhelymunka második felében a vitaindító előadások alapján felmerült kérdéseket beszéltek meg a résztvevők. Többen is feltették a kérdést, hogy szükség van-e a geomorfológiai térképek „klasszikus tartalmára”, hiszen minden egyes tartalmi elemet (pl. forma kora, anyaga) a részletes, kisméretarányú térképeknél lehetetlen pontosan feltüntetni. Megfogalmazódott az is, hogy mennyire szükséges, és milyen méretarányban a formák pontos helyének meghatározása vagy esetleg szimbólumokkal történő ábrázolása, ugyanis a gyakorlati életben (pl. homokbányák engedélyeztetésekor) pontos formahatárokkal rendelkező

térképek kellenének. Felmerült az igény arra, hogy bár a jelenlegi részletes geomorfológiai térképek jelkulcsa igen magas színvonalú, szükség lenne a jelek további egységesítésére, hiszen a tudományterület folyamatos fejlődésével a geomorfológiai térképek tartalmilag is meg kell újuljanak. Felmerült annak a szükségessége is, hogy pilot-területeken különböző méretarányú (felbontású) geomorfológiai térképek készüljenek, amelyekbe belenagyítva egyre jobban kirajzolódnak a formák pontos helyei (a *GoogleEarth* rendszeréhez hasonlóan).

Végül a szereplők hangsúlyozták, hogy a jövő kihívásainak csak innovatív megközelítési móddal tud a geomorfológiai térképezés megfelelni, bár a módszernek az eredeti elvekhez hűnek kell lennie.

A műhelymunkát követően sor került még egy doktoranduszoknak szánt műhelymunkára is Dr. Kiss Tímea vezetésével, amelyen a cikkírás buktatóit és lehetőségeit, valamint a külföldi cikkek tartalmi és formai követelményeit vitathatták meg a PhD hallgatók. Másnap pedig a *Geográfus Doktoranduszok IX. Országos Konferenciájára* került sor, amelyen közel 70 PhD hallgató mutatta be természet- és társadalomföldrajzi témában végzett eddigi kutatási eredményeit.

Kiss Tímea, Szeged

Könyvajánló

Geográfiai kutatások Pécsen

Progress in Geography in the European Capital of Culture 2010. (editors: Lóczy, Dénes – Tóth, József – Trócsányi, András) Imedias Publisher, Pécs. 2008. 335 p. (*Geographia Pannonica Nova* 3.)

A Nemzetközi Földrajzi Unió (IGU) kongresszusai mindig jó alkalmat nyújtanak arra, hogy egy-egy ország vagy egy-egy alkotóműhely geográfusai áttekintsék a legutóbbi évek kutatásait, és gyűjteményes kötetben tegyék közzé angol nyelven az eredményeket. A Pécsi Tudományegyetem Földrajzi Intézetének munkatársai is (a Környezettudományi Intézet földrajzos végzettségű oktatóival együtt) megragadták azt az alkalmat, hogy az IGU 2008-ban Tuniszban megrendezett nagy nemzetközi konferenciája apropóján reprezentatív kötetben mutakozzanak be. Az értekezések döntő többségét szerzőpárosok, ill. 3-4 tagú szerzői kollektívák készítették, egy-egy tapasztaltabb kutató irányításával, ugyanakkor lehetőséget nyújtva a fiatalabbaknak, doktorandusz hallgatóknak, tanársegédeknek, gyakornokoknak, hogy első közleményükkel megmérettessék magukat a nemzetközi tudományos közösség előtt.

Műfajánál fogva a kötet tematikája tehát igen változatos. A szerkesztők a következő öt fejezetbe igyekeztek csoportosítani a tanulmányokat: a társadalomföldrajz, a regionális

társadalomföldrajz, a turizmus földrajza, a geomorfológia és a környezetföldrajz kategóriákba. A pécsi Egyetemi Intézet alapvetően társadalomföldrajzi irányultságát jelzik az első fejezet értekezései. Ezek témái közül több újdonság is szerepel a hazai geográfiában, mint pl. a kulturális gazdaság szerepe a városok fejlődésében (természetesen Pécs példáján bemutatva), a közigazgatási határok változásának hatása a városhálózatra (a Balkán-félsziget nyugati részének példáján), a helyi önkormányzatok és a non-profit szektor viszonya (magyarországi összehasonlításban). Az urbanizáció és a szuburbanizáció, a belső migráció, valamint a kistelepülések problémái napjainkban talán még aktuálisabbak, mint korábban. A kultúrtájak történelmi fejlődését a Kárpát-medence borvidékeinek tájalkulása illusztrálja. További egy-egy tanulmány kartográfiai tematikájú, illetve a felsőoktatás földrajzi vonatkozásait ecseteli.

Természetesen az európai integráció által felvetett kérdéseket is intenzíven kutatják munkatársaink. A felvételre váró balkáni országok helyzetével és a közép-európai határ menti együttműködéssel egyaránt foglalkoznak.

Az idegenforgalom földrajzi alapjairól és dél-dunántúli helyzetéről, a tematikus útvonalak megtervezéséről, működtetéséről, a rendszerváltozás elindította tendenciákról is olvashatunk a következő fejezetben. Külön hangsúlyt kap az ökoturizmus, azon belül a nemzeti parkok és az erdei iskolák szerepe.

A természetföldrajzi rész geomorfológiai tanulmányokkal kezdődik, amelyet a dél-dunántúli dombvidéken és az ártereken tapasztalható antropogén hatásokat, az éghajlatváltozás felszínalakítási következményeit vázolják fel. Az Intézet hagyományait folytatva szó esik a harmadidőszaki vörösiszapok vizsgálatáról és jelentőségéről a felszínfejlődésben, valamint a mecseki karsztkutatók aktuális feladatairól is. Újabb keletű kezdeményezés a geomorfológiai térképek szerkesztésének automatizálása, amelynek keretében most az elegyengetett felszínek terepmodellről történő kimutatása kerül terítékre.

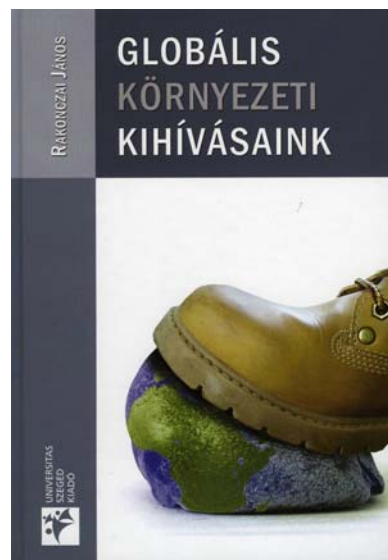
A környezetföldrajz egyik alapvető problémája a fenntarthatóság, amelynek elméletéről szól az utolsó fejezet bevezető értekezése. Aktuális feladat a radioaktív hulladékok elhelyezése, ennek földtani feltételeiről is olvashatunk egy alapos áttekintést. Milyen lehetőségei vannak Magyarországnak a megújuló energiaforrások hasznosítása terén? – teszi fel a kérdést az egyik tanulmány, és igyekszik – legalább vázlatosan – feleletet is adni rá. A székelyföldi természeti környezet és a településszerkezet sajátos viszonyáról is kapunk áttekintést, majd a kötet záró tanulmányai a környezetbarát városi víznyerési lehetőségek kiaknázását, az aeroszol csapadékképző jelentőségét, ill. a térinformatika önkormányzati szintű alkalmazási lehetőségeit tárgyalják.

A gyűjteményes kötet tehát sokféle témát ölel fel. Célja azonban éppen ez volt, a pécsi egyetem geográfusai által végzett kutatások sokféleségének csaknem teljes körű bemutatása.

Lóczy Dénes, Pécs

Globális kihívások: fenntarthatóság vagy összeomlás?

Rakonczai János, 2008: *Globális környezeti kihívásaink*. Universitas Szeged Kiadó, 204 old., Szeged.

El tudná képzelni az Olvasó életét modern számítógép, mobiltelefon, internet, az árubőségükkel fogyasztásra ösztönző nagy bevásárló központok, a műholdas tévé, vagy a világban szabad utazgatást lehetővé útleveél nélkül? – teszi fel a kérdést a szerző már a könyv elején. A válasz egyértelmű, majd további kérdéssel folytatja: jobban érezné-e Ön magát, ha kisebb lenne a társadalmi egyenlőtlenség, a munkanélküliség, a világgazdasági kiszolgáltatottságunk, vagy ha nem lenne terrorizmus?

A két kérdésnek közös kulcsszava van: a globalizáció, mely rányomja bélyegét az egész műre, hiszen e jelenség a poszt posztmodern világnak nevezett időszak népeinek – ezen keretek közt pedig minden individuumnak – növekvő és bonyolult kapcsolatrendszerét és kölcsönös függését jelenti.

A kötet terjedelme a globális problémák kérdéskörével ellentétben igen korlátozott, ezért a szerző az egymással párhuzamosan zajló folyamatok és jelenségek összefüggéseire kíván utalni, a környezeti kérdések globalizálódásainak feltételeit igyekszik görcső alá venni. Ezért a könyv nagyjából négy blokkra tagolódik.

Az első rész a globalizáció általános bemutatásával foglalkozik, kiemelve a folyamat környezetre vonatkozó hatásait, a problémák időrendi megjelenését és a foganatosított intézkedéseket. Megtudjuk, hogy a globalizáció nem a XX. század hatvanas-hetvenes éveiben jelentkezett (ahogy általában feltételezik), amikor megértek a műszaki fejlődés, a gazdaságpolitika és a politikai szándékok által biztosított globalizációs jelenségek „mai” feltételei, hanem a nagy földrajzi felfedezések időszakában már éreztette hatását, és hol vallási, hol kulturális vagy tudományos köntöst öltött. Az utóbbi másfél-két évszázadban a globalizációs folyamatban a gazdaság kapott meghatározó szerepet, és inkább globalizációs robbanásról lehet beszélni, aminek az időpontja is jól definiálható: a nyolcvanas évek végén, a kelet-európai rendszerváltás tájékán kezdődött. A globalizáció felgyorsulását elősegítette a közlekedés óriási ütemű fejlődése, a tudomány és technika új vívmányainak elterjedése, a népességi és népegészségi mutatók radikális megváltozása, valamint az információs csatornák számának növekedése és az információ terjedésének felgyorsulása, egyszóval az információszerzés módozatainak forradalmi változása. Az elmúlt évszázad vége és a

századforduló a politika és a környezeti problémák – savas esők, üvegháztartás – globalizációját is jelentették. Mindezek megteremtették a környezeti politika területén megjelenő globális gondolkodás és cselekvés lehetőségeit is.

Maga a globalizáció végső soron a földrajzi területek/egységek közötti fizikai, információs, adminisztrációs, jogszabályi távolságok, akadályok és különbségek megszűnése, amely teljesen új világképet, viselkedést, látásmódot és magatartást eredményez. Legnagyobb fontosságú következménye a globalizálódó világ gazdaság. Az 1960-as évektől kezdve a jelentős termelésnövekedés rugalmas és intenzív kereskedelmi fejlődéssel párosult, ami a zárt nemzetgazdaságokat nyitottá és piacérzékenyvé tette. Visszaesett a mezőgazdasági termékek forgalma, ami az ipari cikkek kereskedelmében történő részarányának növekedését jelentette. Ugyanakkor a fogyasztási termékek piacán valódi robbanás következett be (például a Coca Cola és a mobiltelefon mindenki számára elérhető lett, ezért szokták a globalizáció legfőbb jellemzőjeként a világ összekapcsoltságát említeni). Szintén a világ gazdasági globalizációs jelenségei közé tartoznak az országok gazdasági teljesítményében bekövetkezett változások (Kína példája igen elgondolkodtató), a multinacionális vállalatok elterjedése, illetve a nemzetközi gazdasági és pénzügyi szervezetek (FMI, WTO) erejének és jelentőségének megnövekedése, mi több, uralmuknak a világra történő teljes kiterjesztése.

A továbbiakban a globális problémák felismeréséről olvashatunk (sokatmondó e téren az U Thant-idézet). Az 1970-es évek elején érzékelhetők az első globalizációs jelenségek, melyek a népesség növekedésével, a világlelelmezéssel, a természeti erőforrások kimerülésével és a környezetszennyezéssel voltak kapcsolatosak. E kihívások kényszerítették az emberiséget a globális gondolkodás és cselekvés útjára: az ENSZ szakosított szerve, az UNESCO 1970-ben elindította az *Ember és Bioszféra* programot, majd Stockholmban megrendezték az ENSZ első környezetvédelmi világkonferenciáját. Szintén a hetvenes években láttak napvilágot a Római Klub neve által fémjelzett első világmodellek, melyek közül nagy visszhangot váltott ki a Meadows-féle, *A növekedés határai* c. előrejelzés. A jelentésben a jövő számára megfogalmazott gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi célként megjelölt zéró gazdasági jelentés senki számára sem jelentett elfogadható megoldást, s gyakorlatilag a modell által előre jelzett következményekre fittyet hányva a végtelen növekedés hitében elvakult és öldöklő versenyfutásban levő civilizációnk nem tudta és nem is akarta súlyának megfelelően kezelni a versenyképesség versus Terra kérdést.

A könyv második részében a jelentősebb környezeti összetevőhöz/elemhez kapcsolódó problémák részletes elemzése következik. Az első jelentős, a környezetre is kiható globális gondot a lakosság növekedése képezi. Míg 1999. október 12. a hatodik milliárd ember napjaként marad meg a történelemben, egy évtized sem telik el, s már 700 millióval több a bolygónk lakossága, ez évi 80 milliós növekedést jelent. A demográfiai mutatók szabályozása érdekében a nagyobb szaporulatot elérő államok különböző népességpolitikákat fogantatosítottak. E fejezet során röviden megismerkedünk a tiltó, a támogató, a megengedő stb. gyakorlatokkal, továbbá a nagyvárosok működését veszélyeztető népességgöndörítési folyamattal és következményeivel, s nem utolsósorban a XX. század népbetegségének is nevezett, a kontroll alól kicsúszni látszó AIDS-kérdéssel is. A fejezet még röviden foglalkozik a nem megújuló és a megújuló természeti erőforrások kérdésével is.

A problémák közül kiemelkedő jelentőségűek a légkörhöz kapcsolódók, ezért a szerző hosszabban időzik e témánál. Indoklása szerint a globális környezeti változások körét sorba véve a legnyilvánvalóbb világméretű kihívások a légkörhöz kapcsolódnak, ugyanis a levegőt szennyező anyagok hosszú atmoszférabeli tartózkodásuk miatt *globális léptékűvé változtatják a helyi és regionális hatásokat*. Az atmoszférában lezajló átalakulások legfontosabb következménye az üvegháztartás, ami a légkör felmelegedését, a jeges területek és a gleccserek visszahúzódását, a sivatagok előretörését, a termőterületek csökkenését

eredményezi, továbbá szélsőséges és rendellenes időjárást okoz. Betekintést nyerünk az El Niño jelenség és a Broecker-féle óceáni szállítószalag rejtélyeibe is, és nem utolsósorban olvashatunk az ózonlyuk és a savas esők kérdésköréről is.

A *Globális vízproblémák* c. fejezet a tengerek és óceánok vizében végbemenő változások – felmelegedés, szennyezés – és azok következményeinek bemutatásával veszi kezdetét, majd a már stratégiai jelentőségű édesvizek kérdésével folytatódik. E vízkészletek legnagyobb része jég formájában halmozódott fel, ezért nem vesz részt a víz körforgásában. A rendelkezésre álló víztartalék a rohanó tempót mutató fogyasztás miatt mennyiségileg és minőségileg sem felel meg az igényeknek. A szerző a kritikus vízfelhasználású területekről több példát is részletesen tárgyal (Aral-tó, Mezopotámia, Mexikó City stb.).

A továbbiakban terítékre kerül az erdőirtás, a nukleáris energia és a hulladék kérdése is. A második blokk az általános és legfontosabb ágazati környezetvédelmi konferenciák, illetve azok eredményeinek és következményeinek vázolásával végződik.

A harmadik részben a globális környezeti problémák magyarországi kihívásaival ismerkedhetünk meg. E gondok a klímaváltozás (a szárazság gyakoriságának növekedése, talajvízszint-süllyedés, vízjárási szélsőségek), a savas esők megjelenése és gyakorisága, a vizes élőhelyek területének csökkenése, valamint a talajerózió és -pusztulás kérdéskörben jelentkeznek. Terjedelmi okok miatt azonban ezekről igen röviden esik szó.

A könyv utolsó része a statisztikai számok és adatsorok mögötti igazságtartalommal foglalkozik. *Sokáig töprengtem azon, hogy jelen fejezetben leírt információkat megoszthatom-e az Olvasóval, de végül úgy döntöttem, hogy az itt leírt tapasztalatok, személyes megjegyzések talán nem okoznak általános elbizonytalanodást. Sőt azt remélem, hogy ezek ismeretében talán nyitottabb szemmel figyelünk a világra* – olvashatjuk. A fejezetcím fölötti szöveg is sokatmondó: *Egy-egy környezeti probléma megítélésében nagyon különböző az országok véleménye – amit persze érdekük alapvetően befolyásol.* Megtudjuk, hogy a szerző gyakran igen sok időt töltött egy-egy adatsor megszerzésével vagy aktualizálásával. Beismeri, hogy ennek megfelelően a rendelkezésre álló adatok valódisága nagyon sok esetben igen kétséges. Ugyanis sok területen büvészkedés zajlik a számokkal, az adatok elhallgatása és tények meghamisítása sem ritka, s ennek célja a közvélemény elbizonytalanítása, megtévesztése, félrevezetése. Konkrét példa erre a bálnavadászati vita során a japán adattorzítás, az energiahordozók tartalékai körüli ködösítés, a széndioxid-kibocsátás mennyiségének megítélésével kapcsolatos amerikai csúsztatás.

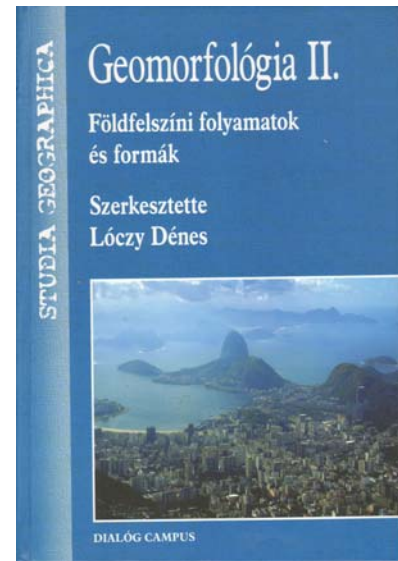
A zárzó gyanánt szereplő mondat nem feltétlenül optimista: *az emberiség jövője három pilléren nyugszik: társadalom, gazdaság és környezet. Ha valamelyik aránytalanul nagy szerepet kap, vagy valamelyiket nem veszik figyelembe, könnyen felborulhat a kényes egyensúly.*

Jellemző a szerzőre a tudományterületek határainak és korlátainak fesztetése, az intellektuális határjárás. Otthonosan mozog a természettudományok, a gazdaságpolitika, a tudománytörténet, az ökoetika, a környezetpolitika, a demográfia, stb. terén. Olvasottságáról és tájékozottságáról az igen gazdag és aktualizált – igen sok és hasznos honlapcímet tartalmazó – bibliográfia is árulkodik. A kötet nem csak a diákok, tanárok és szakemberek számára jelent hasznos és sok naprakész adatot tartalmazó forrásanyagot, hanem érthető és letisztult stílusa révén a környezetvédelem problémáira figyelő laikus olvasó számára is érdekes és tanulságos olvasmány.

Géczi Róbert, Budapest/ /Kolozsvár/ Nyíregyháza

A felszínfejlődésről közérthetően

Lóczy Dénes (szerk.), 2008:
Geomorfológia II. Földfelszíni folyamatok és formák. Dialóg Campus Kiadó,
 Budapest-Pécs, 512 old.

Az első kötet után örömmel vettem kézbe a *Geomorfológia II.* c. művet, amelyet – biztosan állíthatom – már nagyon várt a szakma. Nehéz feladat csak külön a második kötetről írni, hiszen a geomorfológia legfontosabb területei közé tartozó folyóvízi és glaciális felszínformálás, valamint a karsztok az első kötetben találhatók. Így a második kötet kevesebb, de annál tartalmasabb fejezetből áll: az aprózódásról és mállásról szóló fejezet, a szerkezeti morfológia, a vulkánmorfológia, a lejtős tömegmozgások, az eolikus morfológia és az óceánokhoz kapcsolódó formakincs a „klasszikus” geomorfológiai témaköröket öleli fel, míg a planetomorfológia és az alkalmazott geomorfológia ilyen részletességű tárgyalása a könyvön belül tovább növeli annak értékét. Külön kiemelném a felszínfejlődési elméletekről szóló fejezetet, amely a davis-i és penck-i teóriáktól eljut egészen az ESS fogalmáig.

A fejezetek logikus sorrendjéből és tagolásából úgy érzem, kilóg egy kicsit az aprózódás és mállás, melynek alapvetően a két kötet elején lenne a helye. Ugyanígy furcsának találtam, hogy a szerkezeti geomorfológiai fejezet után külön fejezet foglalkozik a vulkánmorfológiával, holott az része az előzőnek (ld. 38-39. old.).

Ezen apró strukturális hibák ellenére megalapozott szakmai ismereteket közvetítő könyvet tarthatunk a kezünkben, melyben számos klasszikus és új ábrával találkozhatunk, és ezek mellett a kötet hátulján található színes képmelléklet még tovább segíti a leírt ismeretanyag elmélyítését. A könyv egyik legnagyobb pozitívumának tartom, hogy számos fejezet végén egyaránt rövid összefoglalót találhatunk a téma legújabb kutatási eredményeiről, az elérhető idegen nyelvű szakirodalomról, illetve a tudományterület nyitott kérdéseiről (pl. tafonik, szigethegyek, parti konglomerátumok, stb.)

A mű méltó folytatása a 2005-ben megjelent első kötetnek, és őszinte szívvel tudom ajánlani akár mindennapi használatra is hallgatóknak és oktatóknak egyaránt.

Barta Károly, Szeged